

Кенжебаев

МИНИСТЕРСТВО НАУКИ И ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ АБАЯ

Утверждаю

Декан факультета истории и права

Кенжебаев Г.К.

2025 г.

ПРОГРАММА
для поступающих в докторантуру
по ГОП «8D031-Социальные науки»

Алматы, 2025

В перечень дисциплин вступительного экзамена по образовательной программе «8D031-Социальные науки» входят следующие дисциплины:

1. Введение в регионоведение
2. Внешняя политика Республики Казахстан
3. Актуальные проблемы регионов в системе международных отношений

Тема 1. Предмет и научные основы регионоведения

Регионоведение — это наука, изучающая регионы и их многоуровневые взаимосвязи в политическом, экономическом, культурном и географическом контексте. Данная дисциплина тесно связана с географией, политологией, экономикой и социологией.

Тема 2. Понятие «регион» и его интерпретации

Понятие «регион» трактуется по-разному в зависимости от отрасли: географической, экономической, исторической или культурной. Также оно имеет нормативно-правовые определения, зависящие от политико-административного устройства государства.

Тема 3. Регионализация: сущность, уровни и факторы

Регионализация — это процесс территориальной организации власти и управления. Она осуществляется на макро-, мезо- и микроуровне и направлена на повышение эффективности развития территорий.

Тема 4. Региональная геостратегия и геополитическая структура

В современном мире регионы стали важными элементами геополитической стратегии. Концепции «регионального треугольника», «центр-периферия», «Север-Юг» помогают анализировать международную систему.

Тема 5. Внутренние и внешние факторы развития региона

На развитие региона влияют такие внутренние факторы, как история, ресурсы, население, этнический состав, а также внешние — трансграничное сотрудничество и международная интеграция.

Тема 6. Типология и уровни развития регионов

Регионы классифицируются по социально-экономическому положению: опережающие, отстающие и депрессивные. Такая типология важна для формирования эффективной региональной политики.

Тема 7. Регион как субъект международных отношений

Регион рассматривается как активный участник международных процессов. Трансграничное сотрудничество, привлечение инвестиций и внешнеэкономические связи усиливают внешнюю роль региона.

Тема 8. Содержание и уровни региональной политики

Региональная политика — это особый вид государственной политики, реализуемый на национальном и субнациональном уровнях. Её задача — сбалансированное развитие территорий и снижение межрегиональных диспропорций.

Тема 9. Комплексный и междисциплинарный характер региональных исследований

Регионоведение использует междисциплинарный подход. Географические, исторические, социальные и экономические методы применяются в комплексе для анализа региона.

Тема 10. Региональная структура и территориальная организация

Пространственная структура региона формируется под влиянием природных, демографических, инфраструктурных и культурных факторов. Это знание необходимо для планирования и прогнозирования развития.

Тема 11. Методы и инструменты региональных исследований

К основным методам относятся: картографический, статистический, моделирование, балансовый и прогнозный анализ. Их применение обеспечивает научную обоснованность выводов.

Тема 12. Теоретические основы региональных исследований

Региональные исследования опираются на различные теоретические подходы: реализм, либерализм, марксизм и системную теорию. Эти подходы помогают осмыслить вопросы безопасности, интеграции и развития.

Тема 13. Региональное управление в современной России

Федерализм в России характеризуется многоуровневой системой управления и бюджетного регулирования. Исторические реформы XVIII–XX вв. заложили основу административно-территориального деления и формирования субъектов федерации.

Тема 14. Внешняя политика Казахстана и её региональные приоритеты

Во внешней политике Казахстана большое внимание уделяется региональным направлениям. Особое значение имеют отношения с Россией, Китаем, ЕС, США и странами Ближнего Востока.

Тема 15. Глобализация и регионализация: международные тенденции и вопросы безопасности

Глобализация и регионализация — параллельные процессы в международных отношениях. В центре внимания — региональная безопасность, роль международных организаций, борьба с терроризмом, гуманитарные и информационные вызовы.

**«D031- Әлеуметтік ғылымдар» білім беру бағдарламасының тобы
бойынша эссе тақырыптары /**
Тематика эссе по ГОП «D031- Социальные науки» /
Essay topic for Group of educational programs «D031 – Social Sciences»

№	Эссе тақырыбы (қазақ тілінде)	Тема эссе (на русском языке)	Subject of the Essay (in English)
1.	Аймақ ұғымының ғылыми категория ретіндегі интерпретациялары: кеңістіктік, мәдени, саяси, экономикалық тәсілдерді салыстырып, қазіргі ғылыми мектептердегі негізгі дискуссиялық аспектілерді талдаңыз	Интерпретации понятия «регион» как научной категории: сравните пространственный, культурный, политический и экономический подходы, проанализируйте основные дискуссионные аспекты в современных научных школах.	Interpretations of the concept of “region” as a scientific category: Compare spatial, cultural, political, and economic approaches, and analyze the main controversial aspects in contemporary academic schools.
2.	Аймақтық интеграцияны жаһанданудың эволюциялық жалғасы немесе дербес феномен ретінде қарастырудың ғылыми негіздері қандай? Еуропалық Одақ, Еуразиялық экономикалық одақ, АСЕАН және Африка одағы тәжірибесінде бұл феномен қалай көрінеді?	Является ли региональная интеграция эволюционным продолжением глобализации или самостоятельным феноменом? Как это проявляется на примере Европейского Союза, Евразийского экономического союза, АСЕАН и Африканского союза?	Is regional integration an evolutionary extension of globalization or an independent phenomenon? How is this reflected in the cases of the European Union, the Eurasian Economic Union, ASEAN, and the African Union?
3.	Аймақтық зерттеулерде сапалық (qualitative), сандық (quantitative) және аралас (mixed methods) әдістердің қолданылуы: олардың ғылыми әлеуеті, шектеулері мен комбинациялары туралы мысалдар арқылы талдаңыз.	Применение качественных (qualitative), количественных (quantitative) и смешанных (mixed methods) методов в региональных исследованиях: проанализируйте их научный потенциал, ограничения и примеры комбинаций.	Application of qualitative, quantitative, and mixed methods in regional studies: Analyze their scientific potential, limitations, and examples of their combinations.
4.	Қазіргі геосаяси теориялар (Р.Маккиндер, Н.Спикмен, З.Бжезинский, және т.б.) аясында аймақтық құрылымдардың трансформациясын түсіндірудің қандай өзекті аспектілері бар?	Каковы ключевые аспекты объяснения трансформации региональных структур в рамках современных геополитических теорий (Х. Маккиндер, Н. Спайкмен, З. Бжезинский	What are the key aspects of explaining the transformation of regional structures within the framework of modern geopolitical theories (H. Mackinder, N. Spykman, Z. Brzezinski, and others)?

		и др.)?	
5.	Мәдениет, тіл және дін аймақтық дамудың тұрақты драйвері ме, әлде бұл факторлар аймақтық фрагментация мен қақтығыстың негізгі себебі ме? Тарихи және қазіргі мысалдарды талдаңыз. (А. Тойнби, О. Шпенглер, С. Хантингтон — өркениет теориялары, Б. Андерсон — "елестетілген қауымдастықтар" тұжырымы негізінде талдаңыз.)	Являются ли культура, язык и религия устойчивым драйвером регионального развития или основными причинами фрагментации и конфликтов? Проанализируйте это на исторических и современных примерах, опираясь на теории цивилизаций (А. Тойнби, О. Шпенглер, С. Хантингтон) и концепцию "воображаемых сообществ" Б. Андерсона.	Are culture, language, and religion sustainable drivers of regional development or primary causes of fragmentation and conflict? Analyze this using historical and contemporary examples, drawing on theories of civilizations (A. Toynbee, O. Spengler, S. Huntington) and Benedict Anderson's concept of "imagined communities".
6.	Орталық Азиядағы діни экстремизм - өте күрделі және терең зерттеуді талап ететін мәселе. Орталық Азиядағы діни экстремизм жайлы пікіріңіз.	Религиозный экстремизм в Центральной Азии — крайне сложная и требующая глубокого изучения проблема. Каково, по вашему мнению, влияние религиозного экстремизма на безопасность и стабильность региона?	Religious extremism in Central Asia is a highly complex issue requiring in-depth study. In your opinion, what is the impact of religious extremism on the security and stability of the region?
7.	Сепаратизм және аймақтық бірегейлік ұғымдарының ғылыми жіктелуі, ұқсастықтары мен айырмашылықтары қандай? Аймақтық зерттеулердегі дискуссиялық аспектілер мен практикалық салдарын көрсетіңіз.	Какова научная классификация понятий сепаратизма и региональной идентичности, в чем их сходства и различия? Определите дискуссионные аспекты и практические последствия в региональных исследованиях.	What is the scientific classification of the concepts of separatism and regional identity, and what are their similarities and differences? Identify key points of academic debate and their practical implications in regional studies.
8.	Еуразиялық экономикалық одақ —сауда-экономикалық интеграция формасы болып табылады. Мақсаты біртұтас экономикалық аймақты құру болып табылатын кеңістікте ішкі тауарларға кедендік салықтар салынбайды және экономикалық, әкімшілік кедергілер алынып тасталады. Сіздің ойыңызша қаншалықты аталған ұйым пайдалы және болашағы зор деп санауға болады ?	Евразийский экономический союз — форма торгово-экономической интеграции. Его цель — создание единого экономического пространства, где отменены таможенные пошлины на внутренние товары, устранены экономические и административные барьеры. Насколько, на	The Eurasian Economic Union is a form of trade and economic integration. Its aim is to establish a unified economic space where internal customs duties are abolished and economic and administrative barriers are removed. In your opinion, how effective is this organization, and does it have a future? Do you agree that the idea of

	Посткеңестік кеңістіктегі Еуразиялық идея интеграцияға үлкен әсер етеді. Осы оймен келісесіз бе? Өз тұжырымдамаңызды білдіріңіз.	ваш взгляд, эффективна данная организация и есть ли у нее будущее? Согласны ли вы с тем, что евразийская идея оказывает значительное влияние на интеграцию в постсоветском пространстве? Обоснуйте свою точку зрения.	Eurasianism significantly influences integration in the post-Soviet space? Justify your position.
9.	Аймақтық зерттеулерде халықаралық ұйымдардың (БҰҰ, ЕО, ШЫҰ, АСЕАН) саяси-экономикалық ықпалын, шынайы нәтижелері мен шектеулерін салыстырмалы түрде талдаңыз	Сравните политико-экономическое влияние международных организаций (ООН, ЕС, ШОС, АСЕАН) на региональное развитие, выделяя реальные достижения и ограничения.	Compare the political and economic influence of international organizations (UN, EU, SCO, ASEAN) on regional development, highlighting real achievements and limitations.
10.	Аймақтану пәні мен әдіснамасы ХХІ ғасырдың жаһандық сын-қатерлері жағдайында қандай ғылыми және практикалық мәнге ие? Классикалық және жаңа зерттеу парадигмаларын негізге ала отырып, өз концептуалды көзқарасыңызды ұсыныңыз.	Каково научное и практическое значение регионоведения как дисциплины и методологии в условиях глобальных вызовов ХХІ века? Изложите свою концептуальную позицию, опираясь на классические и современные исследовательские парадигмы	What is the scientific and practical relevance of regional studies as a discipline and methodology in the face of 21st-century global challenges? Present your conceptual position, referring to classical and contemporary research paradigms.
11.	Орталық Азия тарихында аймақ империялық саяси құрылымдарда болғанын білеміз. ХІХ ғасырдың екінші жартысынан бастап, Орталық Азиядағы әлемнің саяси ықпалы мен стратегиялық бәсекелестік нәтижесінде ірі өкілеттіктерін қабылдай бастады. Қазіргі заманғы әлемдік саясатта Орталық Азияны тәуелсіз аймақтық актор ретінде қарауға бола ма? Өз көзқарасыңды түсіндіріңіз.	Мы знаем, что в истории Центральной Азии регион находился в имперских политических структурах. Со второй половины ХІХ века Центральная Азия стала получать крупные державы в результате политического влияния и стратегического соперничества мира. Можно ли рассматривать Центральную Азию как самостоятельного регионального актора современной мировой политики? Объясните свою точку зрения.	We know that throughout the history of Central Asia, the region existed within imperial political structures. Since the second half of the 19th century, Central Asia has come under the influence of major powers due to global political pressure and strategic rivalry. Can Central Asia be considered an independent regional actor in contemporary world politics? Explain your viewpoint.
12.	Орталық Азия аймағы ҚР-ның ұлттық қауіпсіздігі үшін	Центральноазиатский регион важен для	The Central Asian region plays a crucial role in

	маңызды. Осы оймен келісесіз бе? Өз тұжырымдамаңызды беріңіз.	национальной безопасности Республики Казахстан. Вы согласны с этой идеей? Дайте свою концепцию.	ensuring the national security of the Republic of Kazakhstan. Do you agree with this idea? Present your own concept.
13.	Халықаралық статусы бар Каспий теңізінің реттеу жолдары бар ма? Бұл мәселеге және ерекшелігі бар көршілес теңіз жағалауындағы мемлекеттердің проблемаларын айтыңыз.	Существуют ли способы регулирования Каспийского моря, имеющего международный статус? Расскажите об этой проблеме и проблемах соседних прибрежных государств, которые уникальны.	Are there any mechanisms for regulating the Caspian Sea, which holds international legal status? Describe this issue and the unique challenges faced by neighboring coastal states.
14.	Посткеңестік кеңістіктегі Еуразиялық идея интеграцияға үлкен әсер етеді. Осы оймен келісесіз бе? Өз тұжырымдамаңызды беріңіз.	Евразийская идея на постсоветском пространстве имеет большое влияние на интеграцию. Вы согласны с этой идеей? Дайте свою концепцию.	The idea of Eurasianism has had a significant impact on integration processes in the post-Soviet space. Do you agree with this statement? Provide your own concept.
15.	ҚХР-ның Орталық Азия аймағына қызығушылығы артуда. Осы оймен келісесіз бе? Өз тұжырымдамаңызды беріңіз.	Возрастает интерес КНР к региону Центральной Азии. Вы согласны с этой идеей? Дайте свою концепцию.	China's interest in the Central Asian region is increasing. Do you agree with this idea? Present your own perspective.
16.	ШЫҰ аймақтағы қауіпсіздік жүйесін күшейту келісімі мен ынтымақтастық құры кешеніндегі механизмін құрды. ШЫҰ күресетін үш кесірді атаңыз.	В рамках ШОС создан механизм укрепления системы безопасности в регионе в рамках договоренностей и сотрудничества. Назовите три направления, с которыми борется ШОС.	Within the framework of the Shanghai Cooperation Organization (SCO), a mechanism has been developed to strengthen regional security through agreements and cooperation. Name three areas in which the SCO is actively engaged in combating threats.
17.	Миграция тек адамдардың көшіп-қонуы қозғалысы ретінде ғана емес сонымен қатар әлеуметтік-экономикалық өмірді қамтитын үлкен проблема ретінде қарастырылады. Соңғы уақыттары миграция этноәлеуметтік және этносаяси сипат алып бара жатыр деп санайсыз ба? Өзіңіздің жауабыңызды беріңіз	Миграция рассматривается не только как перемещение людей, но и как большая проблема социальной и экономической жизни. Считаете ли вы, что в последнее время миграция становится этносоциальной и этнополитической? Дай свой ответ.	Migration is considered not only as the movement of people but also as a major issue affecting the social and economic life of societies. Do you believe that migration has recently taken on an ethno-social and ethno-political dimension? Provide your opinion.

18.	ШЫҰ на қатысушы елдердің ұлттық мүдделерінің әртүрлі бағытта екенін Сіз білесіз. ШЫҰ на мүше мемлекеттердің мүдделерінің өзара қарама-қайшылықтары тұстарын атап өтіңіз	Вы знаете, что национальные интересы стран-участниц ШОС разнонаправлены. Назовите моменты столкновений интересов государств-членов ШОС.	As you know, the national interests of SCO member states often diverge. Identify points of conflict among the interests of SCO member countries.
19.	С. Хантингтон пікірінше, «адамзатты бөлетін және олардың арасындағы қақтығыстарды тудыратын маңызды шекаралар енді мәдениет болып табылмақ. Ұлттық мемлекет әлемдік саясаттың басты қозғаушы күші болып қала бермек. Бірақ әртүрлі өркениеттік ерекшеліктеріне қарай ұлттық мемлекеттер топтарға бөлінеді. Өркениеттер қақтығысы әлемдік саясаттың басты факторы болып саналмақ. Өркениеттік ерекшелігіне қарай бөлінушілік болашақтағы фронттар линиясы болмақ». Қырғи-қабақ соғысынан кейінгі әлемдік саясаттағы өркениеттердің маңыздылығының артуын түсіндіріңіз	По Хантингтону, «важными границами, разделяющими человечество и порождающими конфликты между ними, теперь будет культура. Национальное государство останется главной движущей силой мировой политики. Но национальные государства делятся на группы по разным цивилизационным признакам. Столкновение цивилизаций будет считаться главным фактором мировой политики. Разделение по цивилизационным признакам станет линией фронта в будущем». Объясните возрастающее значение цивилизаций в мировой политике после холодной войны.	According to Samuel Huntington, “the great divisions among humankind and the dominating source of conflict will be cultural. Nation-states will remain the most powerful actors in world affairs, but the principal conflicts of global politics will occur between nations and groups of different civilizations. The clash of civilizations will be the battle lines of the future.” Explain the growing significance of civilizations in world politics after the Cold War.
20.	XIX ғасырдың соңында батыс империализмінің жаңа толқыны Африканың барлығына батыстың бақылауын орнатты. Кейін Азия және оның басқа субаймақтарына батыстық бақылауын орнатты. XX ғасырдың басында Түркиядан басқасы түгелімен тура немесе жанама түрде батыстың бақылауына көшті. Ал қазіргі уақытта батыстың ықпалы неліктен азайып бара жатыр. Өзіндің ойыңызды білдіріңіз	В конце 19 века новая волна западного империализма установила западный контроль над всей Африкой. Позже он установил контроль Запада над Азией и другими ее субрегионами. В начале 20 века все, кроме Турции, прямо или косвенно попало под контроль Запада. И почему сейчас снижается влияние Запада? вырази свое мнение	In the late 19th century, a new wave of Western imperialism established Western dominance over the entire African continent. Later, Western control extended over Asia and its subregions. By the early 20th century, with the exception of Turkey, nearly the entire region fell under direct or indirect Western control. Why is Western influence declining today? Express your opinion.

СПИСОК РЕКОМЕНДУЕМОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

Основная литература

1. Год кризиса 1938 -1939 гг.: Документы и материалы. - М.,1990.
2. Мировые войны XX века: В 4 кн. Документы и материалы/ РАН. ИВИ – М., 2002.
3. Осмыслению подлежит: СССР-Германия, 1939-1941. Документы и материалы. - М.,1991.
4. Документы внешней политики/ МИД РФ. - М.: Международные отношения, 1992.
5. Организация Объединенных Наций. Сборник документов. -М., 1981.
6. Мир между войнами. Избранные документы по истории международных отношений 1910-1940 гг./ МГИМО МИД РФ. Сост. А.В. Мальгин. - М.: Наука, 1997.
7. Барановский В.Г. Европейское сообщество в системе международных отношений. М., 1993
8. Внешняя политика России на Ближнем Востоке в конце 30-х в начале 40-х гг. XIX в. М., 1975
9. Борунков А.Ф. Дипломатический протокол и этикет. – М., 1993
10. Галкин А.А.Германский фашизм. – М., 1990
11. Громыко А.А. Внешняя экспансия капитала: История и современность – М., 1982
12. Жуковский Н. Дипломаты нового мира. М., 1982
13. История Европы. В 4-х т. –М., 1991-94.
14. Международные отношения в Западной Европе. М.-Л., 1948
15. Киссинджер Г. Дипломатия. М., 1997
16. Европа в системе международных отношений. 1917-1945.- Свердловск, 1990.
17. Европа между миром и войной: 1918-1939.-М.,1992.
18. Европейские государства и США в международных отношениях первой половины XX века.-Л.,1983.
19. Европейская интеграция: происхождение и развитие Европейского Союза.-М.,1996.
20. Иванов И.С. Новая российская дипломатия. Десять лет внешней политики страны. – М.,2002

Программа вступительного экзамена по ГОП «8D031-Социальные науки»

Составители:

К.и.н., доцент

К.пед.н., доцент

Калиева Е.Т.

Дайрабаева А.Е.

Обсуждена и утверждена на заседании кафедры Всемирной истории
Протокол №____, «____» _____ 2025 г.

Заведующий кафедрой

Рустем К.

Программа вступительного экзамена утверждена на Ученом совете Факультета
истории и права

Протокол №____, «____» _____ 2025 г.